

Hiểu đủ lời cổ nhân: “phúc đức tại mẫu”

ISSN: 2734-9195 15:50 10/09/2025

Trong kho tàng lời dạy của tiền nhân, câu nói “Phúc đức tại mẫu” thường được nhiều thế hệ hiểu theo nghĩa giản đơn: phúc đức của con cái, gia đình bắt nguồn từ người mẹ. Quả thật, vai trò của người mẹ trong việc sinh thành, dưỡng dục và truyền thụ đạo đức là vô cùng quan trọng. Nhưng nếu chỉ dừng lại ở ý nghĩa này, chúng ta sẽ bỏ sót tầng sâu hơn mà các bậc hiền triết muốn nhấn mạnh.

Ở đây, “mẫu” không chỉ đơn thuần là người mẹ, mà còn mang nghĩa rộng hơn: khuôn mẫu, chuẩn mực giáo dục và đạo lý của gia đình, dòng tộc và xã hội.

1. Giải nghĩa chữ “mẫu” - từ người mẹ đến khuôn mẫu

Trong Hán tự, chữ “mẫu” (母) vừa chỉ người mẹ, vừa hàm ý gốc rễ, cội nguồn, cái khởi sinh. Trong đời sống thường nhật, “mẫu” còn dùng để chỉ chuẩn mực: mẫu mực, khuôn mẫu, điển mẫu.

Khi nói “phúc đức tại mẫu”, cổ nhân muốn nhắc: phúc đức - tức cái gốc của đời người, nền tảng cho sự thịnh suy của một gia đình, một cộng đồng - đều khởi từ những khuôn mẫu giáo dục ban đầu. Người mẹ là hình tượng trực tiếp, nhưng phía sau còn là gia phong, nếp nhà, đạo lý xã hội đã thành chuẩn mực, để qua đó mỗi cá nhân soi chiếu và trưởng thành.

“PHÚC ĐỨC TẠI MẪU”

Hiểu đủ về câu nói của cổ nhân: “Phúc đức tại mẫu”.

Vai trò của “mẫu” trong giáo dục gia đình

Gia đình xưa được coi là tế bào của xã hội, và phúc đức của mỗi đời sau không thể tách rời nề nếp của gia tộc.

- Một gia đình có gia phong nghiêm cẩn, con cháu được rèn trong khuôn phép, thì dù đi đâu cũng giữ được cốt cách.
- Ngược lại, nếu gia đình buông lỏng kỷ cương, không xây dựng những chuẩn mực tối thiểu, thì con cái dễ sa ngã, xã hội cũng chịu hệ lụy.

Ở đây, “mẫu” chính là khuôn phép gia đình: lời dạy, cách sống, sự gương mẫu của thế hệ đi trước. Đó là cái “khuôn” để uốn con người ngay từ buổi ban đầu.

3. “Mẫu” trong khuôn khổ xã hội

Một con người không chỉ lớn lên trong gia đình, mà còn chịu tác động từ chuẩn mực của xã hội: luật pháp, đạo lý, giáo dục học đường, văn hóa cộng đồng.

Khi xã hội tôn trọng giá trị nhân ái, trung thực, công bằng, thì những chuẩn mực ấy trở thành “mẫu” để công dân noi theo. Ngược lại, khi xã hội dung túng thói giả dối, tham lam, thì đó cũng là “mẫu” - nhưng là khuôn xấu - gieo mầm cho

sự tha hóa.

Như vậy, phúc đức của một con người, một thế hệ, không chỉ nằm ở tình thương và sự dạy dỗ của mẹ ruột, mà còn ở mẫu mực của cả xã hội đang định hình nhân cách họ.

4. Ý nghĩa thời đại: xây dựng khuôn mẫu mới

Trong kỷ nguyên số, con người chịu ảnh hưởng từ vô vàn nguồn thông tin, không còn bó hẹp trong gia đình hay cộng đồng làng xã. Vì thế, việc tạo dựng “mẫu” lại càng cấp thiết.

- Gia đình cần khôi phục và làm mới gia phong, gương mẫu từ cha mẹ, ông bà.
- Nhà trường phải giữ vai trò trung tâm trong việc dạy học làm người, không chỉ học để thi cử.
- Xã hội, từ chính quyền đến truyền thông, cần kiến tạo môi trường minh bạch, công bằng, tôn trọng chuẩn mực đạo đức.

Chỉ khi đó, câu nói “phúc đức tại mẫu” mới phát huy giá trị đích thực: phúc đức bắt nguồn từ những khuôn mẫu đúng đắn mà thế hệ trước để lại cho thế hệ sau.

5. Thông điệp

“Phúc đức tại mẫu” không phải lời răn chỉ dành riêng cho người mẹ, mà là một triết lý sâu xa: muốn có phúc đức bền lâu, cần xây dựng khuôn mẫu chuẩn mực trong giáo dục gia đình và xã hội.

Phúc đức không phải tự nhiên mà có, cũng không thể cầu xin từ đâu xa, mà là kết quả tất yếu của một quá trình gieo trồng khuôn mẫu đạo lý. Người xưa đã khéo gửi gắm trong hai chữ “tại mẫu” bài học muôn đời: muốn dựng người, dựng đời, dựng nước - hãy bắt đầu từ khuôn mẫu.

Tác giả: **Nguyễn Huy Du**